

UN PUMNAL DE TIP „AKINAKES” DESCOPERIT LA BRAȘOV

Ionel Bauman, George Iacobeanu

În patrimoniul Muzeului Județean de Istorie Brașov a intrat, cu mult timp în urmă, un pumnal de tip „akinakes” (nr. inv. 11732) descoperit în împrejurimile Brașovului.¹ După toate probabilitățile această piesă a fost descoperită în zona Bartolomeu, unde de-a lungul timpului au fost semnalate descoperiri atribuite sciților, între care amintim două morminte conținând un inventar specific acestei populații.²

Piesa pe care o supunem discuției a fost lucrată din fier, prin forjare, având lungimea totală de 36,9 cm (pl. 1). Dimensiunile lamei până la mâner sunt: lungimea de 27,1 cm iar lățimea de 4,5 cm. În ceea ce privește dimensiunile mânerului acestea sunt: lungimea de 9,2 cm iar lățimea de 1,5 cm. Pe mâner se află o nervură cu lățimea de 0,03 cm. La capătul mânerului se află o bară cu lungimea de 6,5 cm și lățimea de 1,5 cm. Garda este alcătuită din două plăci cordiforme, în lungime totală de 6,5 cm, având lobi inegali (2,3 x 2 cm, respectiv 2,1 x 2 cm). Precizăm că aceste plăci au fost lucrate separat și aplicate prin batere la cald. Acest mod de execuție n-a făcut posibilă realizarea unor serii de piese absolut identice, fiecare piesă având unul sau mai multe elemente care o particularizează. Lama pumnalului este dreaptă, fiind prevăzută cu două tăișuri și este romboidală în secțiune. Indiferent cum vom denumi această piesă (pumnal de tip „akinakes” sau sabie scurtă ³), ea face parte din tipul A, cu bară la mâner, varianta A2, conform schemei tipologice stabilită de cercetătorul clujean Valentin Vasiliev ⁴ Având în vedere caracteristicile gârzii și ale lamei, această piesă se datează în secolul al VI-lea î. Chr.⁵, fiind caracteristică epocii scitice arhaice.⁶

În ceea ce privește starea de conservare precizăm că akinakes-ul era acoperit cu o peliculă subțire constituită din particule de praf fin, coloidal. Efectuarea investigațiilor a pus în evidență prezența miezului metalic în proporție de 98%. Ariile lacunare datorate coroziunii se situează la vârful lamei, cuprinzând selectiv cele două tăișuri și, parțial, cei patru lobi care formează garda. Pe întreaga suprafață a fost identificată prezența compușilor de culoare brun-închis specifici fierului, depuneri de culoare roșiatică, caracteristice fierului activ, cloruri, precum și o coroziune în puncte (pitting) survenită atunci când anumite puncte ale suprafeței metalului își pierd starea pasivă prin apariția unei diferențe de potențial, adică prin apariția în anumite puncte a elementelor locale, comportând dimensiuni variabile atât în adâncime cât și în lățime. Pe mâner era inscripționat numărul de inventar cu vopsea albă de ulei.

OPERATIUNI DE RESTAURARE

Tehnici mecanice

Am procedat la înlăturarea particulelor de praf prin aspirare, folosind pensule de mărimi diferite ale căror vârfuluri au fost retezate drept sau oblic, partea metalică fiind ușor aplatizată. Degroșările au fost efectuate prin utilizarea a trei grupe de freze pentru uz dentar, după cum urmează:

Prima grupă de freze marca „EDENTA”, cod 859, 863, 897, 890 și 891. A doua grupă de freze, aceeași marcă, cod 856 Turbo și 860 Turbo. A treia grupă de freze, tot marca „EDENTA”, având codul 1511 și 1515. (Codul grupelor de freze menționat mai sus este conform catalogului EDENTA DENTALPRODUKTE A.G. SWITZENLAND) De asemenea au fost utilizate ace din oțel cu secțiuni cuprinse între 3 și 9 mm, ascuțite și apoi lustruite fin cu oxid de crom și ulei mineral, urmată de o degresare în acetona. S-au mai folosit perii semifine și fine cu fir de oțel, îndeosebi pentru activarea efectului băilor chimice. La încheierea operațiunii periile au fost curățate și pasivate.

Demontarea gărzii s-a efectuat prin utilizarea unor pense adaptate acestei operațiuni, iar montarea acesteia s-a realizat prin folosirea instrumentalului adecvat și utilizarea rășinii epoxydice „D 2020” bicomponente, care oferă o bună adeziune și rezistență mecanică

Completarea zonelor lacunare

Principiul: Minima intervenție

Domeniu de aplicare: Zonele mai mari de 3 mm/1 mm

Argument: S-a avut în vedere criteriul originalității precum și că zonele de sub aceste dimensiuni nu pun în dificultate lectura piesei, informația științifică și estetica acesteia.

Ariile unde au fost efectuate completările

- a) Lama-zona tășului: 7 mm/6 mm
- b) Lama-zona tășului: 6 mm/4 mm
- c) Lama-zona tășului: 8 mm/3 mm
- d) Zona de sub umărul de fixare a gărzii: 8 mm/6 mm și 15 mm/4 mm.
- e) Unul din lobii gărzii: 14 mm/6 mm

Completările au fost efectuate utilizând rășină epoxydică, bicomponentă „D 2020” transparentă, integrată cromatic cu un semiton mai jos față de tonul local, dar suficient de aproape pentru a evita stridența și a pune în același timp în valoare originalul.

Degresarea piesei

Această operațiune a vizat în prima fază îndepărtarea numărului de inventar localizat pe una din cele două părți ale mânerului, iar în a doua fază îndepărtarea totală a urmelor de praf instalate pe suprafața piesei. Pentru prima fază s-a folosit acetona și o pensulă cu fire moi precum și foiță de hârtie de filtru ALDRICH. Pentru a doua fază s-a utilizat alcool etilic absolut, operațiunea desfășurându-se prin tamponare, urmată de spălarea sub jet de apă în clătiri repetate în apă distilată.

Tratamente chimice

Acestea au constat în imersia piesei într-o baie conținând acid fosforic 10% cu inhibitori, știut fiind faptul că utilizarea a doi inhibitori în aceeași baie mărește considerabil protecția metalului. Piesa a fost menținută în două băi de trei ore și, respectiv, o oră, cu schimbarea soluției și perieri intermediare sub jet de apă. Tratamentul a continuat cu clătiri repetate în apă distilată alternativ cald-rece.

Neutralizare

S-a efectuat prin imersie, cu menținerea piesei în băi alternative de apă distilată rece și caldă, conținutul băilor fiind schimbat de cinci ori. A urmat testul standard pentru

determinarea clorurilor al cărui rezultat a fost negativ. Subliniem faptul că atât înainte, cât și după efectuarea tratamentelor de restaurare, a fost imperios necesar să cunoaștem dacă piesa a avut sau nu cloruri, pentru că, de acest aspect depinde sănătatea ei și, implicit, durata de viață. Extracția clorurilor bazându-se, în esență, pe o difuziune, ea depinde de factorul timp (North). Aceasta explică și durata lungă, necesară tratamentelor de stabilizare. În acest caz, metoda folosită de noi a fost cea a spălării intensive, cu imersarea în apa rece și fierbinte sub o strictă supraveghere.

Pasivarea

A fost efectuată utilizând o soluție de acid fosforic 20%, cu imersarea piesei timp de 6 minute.

Uscarea

S-a făcut pe hârtie de filtru la temperatura mediului ambiant, operațiunea fiind făcută cu alcool etilic, prin tamponare.

Taminarea

S-a făcut prin metoda EMMERLIG.

Conservarea

A fost realizată cu lac nitrocelulozic în solvent D 209 la o vâscozitate adecvată.

Revenind la categoria de piese căreia îi aparține și cea pe care am pus-o în discuție credem că a avut un dublu rol, atât cultic cât și militar⁷

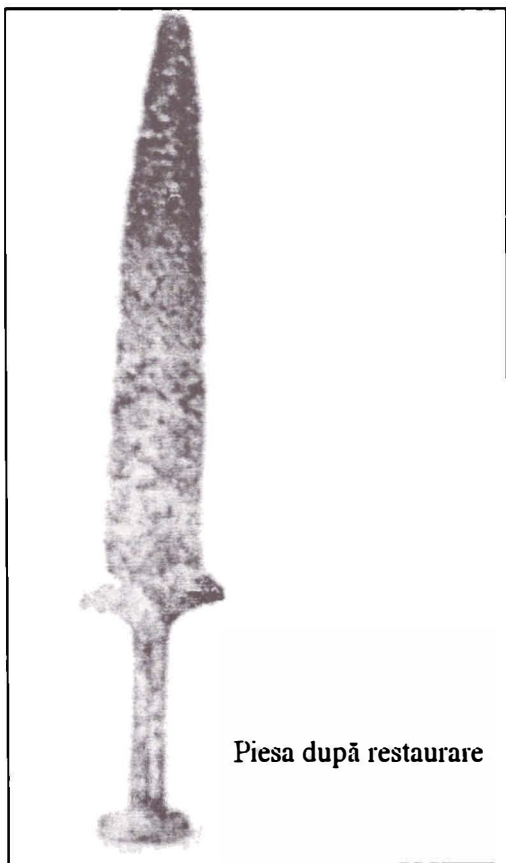
NOTE:

1. I. H. Crișan, în „Omagiu lui Constantin Daicoviciu”, 1960, p. 117, fig. 1; V. Vasiliev, „Sciții agatârși pe teritoriul României”, Edit. Dacia, Cluj-Napoca, 1980, p. 143, pl. 10/7; idem, „Despre pumnale hallstattiene târzii sau «pumnale akinakes»”, în AMN, XXVIII, 1981, p. 371; Fl. Costea, „Repertoriul arheologic al județului Brașov (I), 1995, p. 75.
2. Pentru acesta a se vedea bibliografia anterioară.
3. A. Isac, „Un akinakes de la Cincșor, jud. Brașov”, în AMN, 31, 1994, p. 180
4. V. Vasiliev, „Sciții agatârși....”, p. 83.
5. Ibidem, p. 85.
6. Ibidem, p. 89.
7. Herodot, „Istoriei”, vol. I, Edit Științifică, 1961, p. 333.

An „akinakai” knife discovered at Brașov

From the collections of the History Museum from Brașov takes part this knife discovered around Brașov. This object, made by the scits, is made out of iron, dating from the 6th century b.c.

The object was restaured and is now found in the permanent exhibition of the History Museum from Brașov.

Planșa 1

